

การศึกษาวิเคราะห์ที่มาของ “นิพพานํ ปรมํ สุณณํ” An Analytical Study of the Origin of “Nibbānaṃ Paramaṃ Suṇṇaṃ”

ทัชชกร คล้ายคลึง*

Mr.Touchchakorn Klaykluang

Corresponding Author's

E-mail: 6401201060@mcu.ac.th

Received: December 16, 2025

Revised: January 07, 2026

Accepted: January 14, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการสืบหาวิเคราะห์ที่มาของข้อความว่า “นิพพานํ ปรมํ สุณณํ” จากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ข้อความดังกล่าวไม่ปรากฏในคัมภีร์ชั้นต้นโดยตรง มีแต่คำว่า “ปรมํ สุณณํ นิพพานนติ” ที่อยู่ในคัมภีร์ปฏิสมัภิทามรรค ทว่าปรากฏโดยตรง ในรัตนัตถยปาวาภิยาจนคาถา อันเป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ซึ่งสันนิษฐานว่าการที่มีข้อความนั้นในพระคาถา เพราะน่าจะได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์ลพพง โดยวิเคราะห์จากบุคคลร่วมสมัย รวมไปถึงพระราชนิพนธ์และพระราชหัตถเลขาของพระองค์ได้แก่ มนต์ปราบเสนียดและตำรากลับชะตาที่มีหลักการคล้ายกับการลพพง นอกจากนี้ยังปรากฏข้อความดังกล่าวบ่อยครั้งในคัมภีร์ลพพง ได้แก่ คัมภีร์ประเภทปถมัง ๑๑ ครั้ง และคัมภีร์มหาราช ๓ ครั้ง ซึ่งคัมภีร์ทั้ง ๒ และคำว่า “นิพพานํ ปรมํ สุณณํ” อันเป็นข้อความในคัมภีร์เหล่านั้น น่าจะได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนานิกายมหายาน โดยเฉพาะนิกายมนตรยาน ซึ่งพิจารณาจากสัญลักษณ์และบริบทในคัมภีร์

คำสำคัญ: นิพพานํ ปรมํ สุณณํ; ปถมัง; มหาราช

* นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย M.A. Student, Tipitaka Studies, Department of Buddhism, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This research article aims to trace and analyze the origin of the phrase “*Nibbānaṃ Paramaṃ Suññaṃ*” through various textual sources. The study found that this phrase does not appear directly in the primary Pāli Canon; however, a closely related phrase, “*Paramaṃ Suññaṃ Nibbānaṃ*’ti”, is found in the Paṭisambhidāmagga. The exact phrase “*Nibbānaṃ Paramaṃ Suññaṃ*” does appear directly in the Ratanattayappabhāvābhiyā canagāthā, a royal composition by King Rama IV, It is hypothesized that this inclusion was influenced by traditional texts related to the making of sacred powders, particularly those from the same historical period and cultural context. Supporting evidence is found in King Rama IV’s other writings, such as the “Mantra for Dispelling Misfortune” and “Astrological Manual for Fortune Reversal”, both of which contain principles consistent with sacred powder-related ritual texts. Furthermore, the phrase appears repeatedly in two such texts: eleven times in the *Pathamang* manuscripts and three times in the *Maharat* manuscripts. The structure, symbolism, and contextual elements within these texts suggest strong influence from Mahāyāna Buddhism, particularly the Mantrayāna (Tantric) school.

Keywords: Nibbānaṃ Paramaṃ Suññaṃ; Pathaman; Maharat

บทนำ

คำว่า “นิพพาน ปรมา สุญญ” เป็นข้อความที่คุ้นหูในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวไทยผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งรวมไปถึงตัวผู้วิจัย แม้แต่พระมหาเถระที่มีชื่อเสียงก็มักจะอ้างถึงข้อความดังกล่าวอาทิ

- ๑) พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ หรือพุทธทาสภิกขุ) กล่าวไว้ในมาฆบูชาเทศนา ปี ๒๕๐๓ กัณฑ์ที่ ๒ ความว่า “เรื่องของความว่างนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ที่เราควรจะศึกษา หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็กล่าวได้ว่า เรื่องของความว่าง ก็คือเรื่องของ พระนิพพาน ดังที่มีพระพุทธานิพนธ์ว่า ว่างอย่างนี้นั้นแหละคือนิพพาน นิพพาน ปรมา สุญญ ซึ่งแปลว่านิพพานเป็นของว่างอย่างยิ่ง ซึ่งได้ใจความสั้น ๆ ว่า ถ้าเราว่างถึงที่สุด นั่นแหละคือนิพพาน”^๑

^๑ พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ), มาฆบูชาเทศนา ปี ๒๕๐๓ กัณฑ์ที่ ๒, PAGODA, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://pagoda.or.th/buddhadasa/2503-2.html> [๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘].

๒) พระราชพรหมยาน (วีระ ถาวโรหรือ หลวงพ่อฤาษีลิงดำ) กล่าวไว้ในหนังสือโอวาทหลวงพ่อ วัดท่าซุง เล่ม ๒ หน้าที่ ๑๖๕ ความว่า “นิพพานไม่ได้แปลว่าสูญ นิพพาน ปรหม์ สุธณฺ์ นิพพาน เป็นธรรมว่างอย่างยิ่ง กล่าวคือว่างจากความชั่ว จึงไปนิพพานได้ ต้องเข้าใจตามนี้ นิพพาน มีสภาพเป็นทิพย์ เคยถามท่านว่า ควรจะเรียกว่าอย่างไร ท่านบอกว่าเรียกทิพย์พิเศษ คือไม่มี การเคลื่อนมันเหมือนกับคนที่พ้นจากเรือนจำ พวกเราเหมือนกับอยู่ในเรือนจำ”^๒

๓) พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) กล่าวไว้ในเทศน์อบรมฆราวาส ณ วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานีความว่า “ก็พระพุทธเจ้านั้นเอง ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น สั่งสอนโลกว่า ทั้ง นิพพาน ปรหม์ สุธณฺ์ ทั้ง นิพพาน ปรหม์ สุข คือสอนทั้งสองแง่ว่า นิพพานสุญอย่างหนึ่ง นิพพาน เป็นความสุขอย่างหนึ่งก็พระพุทธเจ้า พระองค์ที่บริสุทธิ์นั้นแล เป็นผู้ประกาศสอนไว้ในธรรม ทั้งสองประเภทนี้”^๓

๔) อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ก็กล่าวไว้ใน ๐๖๒ สารพันปัญหา ๙ ความว่า “ท่านผู้หนึ่งถามบอกว่าสุญญตาทำนิพพานนะ เป็นคำเดียวกันหรือเปล่า ไม่คำเดียวกันละครับ นิพพาน ปรหม์ สุธณฺ์ นิพพานนะเป็นธรรมที่สุญอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นถ้าจะอธิบายแล้วสุญญตานะ เป็นคล้าย ๆ กับจะเป็นคุณลักษณะของนิพพาน นิพพานว่างจากความเกิดแก่เจ็บตาย ว่างจากกิเลส เพราะฉะนั้นจึงเป็นคำอธิบายหรือคุณสมบัติของนิพพานอีกที”^๔

จากการอ้างอิงคำพูดดังกล่าวข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นถึงข้อความว่า “นิพพาน ปรหม์ สุธณฺ์” เป็นที่กล่าวขานอ้างอิงในหมู่พระมหาเถระไม่ว่าจะเป็นสายปฏิรูปก็ดี สายเวทมนตร์อาคมอิทธิปาฏิหาริย์ก็ดี หรือสายวัดป่ากรรมฐานก็ดี รวมไปถึงนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาอย่างอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ก็เช่นเดียวกัน อีกทั้งบางท่านก็ยกย่องวลีดังกล่าวว่าเป็นพุทธภาษิตเสียด้วยซ้ำ

^๒ พระราชพรหมยาน (วีระ ถาวโร), **บทความจากพิมพ์ไทย**, วัดจันทาราม (ท่าซุง), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.watthasung.com/wat/viewthread.php?tid=590> [๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘].

^๓ พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน), **เทศน์อบรมฆราวาส ณ วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี**, Dlitomag, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.dlitomag.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1874&Itemid=1 [๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘].

^๔ เสถียร โพธิ์นันทะ, **062 สารพันปัญหา 9 อ.เสถียร โพธิ์นันทะ**, Youtube, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=iqj-dLRIV-A&t=66s> [๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘].

ความหมายของ “นิพพานัน ปรหม์ สุธณั”

ข้อความข้างต้นดังที่กล่าวถึงแล้วนั้นประกอบด้วย ๓ คำ ได้แก่

- ๑) นิพพานัน หมายถึงธรรมชาติที่เป็นอารมณ์ของมรรคญาณและผลญาณ ออกจากเครื่องเกี่ยวโยง คือตัณหา^๕ หรือสภาวะที่ดับสนิทเพราะหลุดพ้น ธรรมเครื่องดับไฟคือราคะ โทสะ โมหะสิ้นไป จากกิเลสทั้งปวง^๖ ซึ่งสภาวะดังกล่าวประกอบด้วยคุณลักษณะ ๙ ประการอันได้แก่ สำรอกราคะ ขจัดความเมา ช่มความกระหาย เพิกถอนอาลัย ตัดวิภวภูติ สิ้นไปจากตัณหา สำรอกกิเลส ดับกิเลส และพ้นไปจากตัณหา^๗
- ๒) ปรหม์ หมายถึงประเสริฐ สูงสุด หรือประธาน^๘ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่า “นิพพานเป็นบรมธรรม” (นิพพานัน ปรหม์)^๙ กล่าวคือ ธรรมอันเป็นจุดหมายอันสูงสุดของพระพุทธศาสนา^{๑๐}
- ๓) สุธณั หมายถึงว่างเปล่า หรือสุญญ^{๑๑} อีกนัยหนึ่งอรรถกถา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคอธิบายว่า สุธณัจากสังขารทั้งปวง และเป็นคุณอันอุดม^{๑๒} นอกจากนี้คำดังกล่าวยังเป็น ๑ ในอาการของ นิพพานได้แก่ สุธณุตตนิพพาน^{๑๓} พร้อมทั้งอาการอย่างอื่นอีก ๒ ประการได้แก่ อนิมิตตนิพพาน และอัปปนิหิตนิพพาน^{๑๔}

เพราะฉะนั้น เมื่อพิจารณาจากความหมายของแต่ละคำดังที่กล่าวมาแล้วจึงแปลความได้ว่า นิพพานนั้นว่างอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นไปในลักษณะความหมายเดียวกันกับพระมหาเถระที่ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่าง ขึ้นไว้แล้ว

^๕ สงคห.(บาลี) -/๖๒/๑๒๐.

^๖ อภิธานวรรณนา, แปลโดย พระมหาสมปอง มุทิโต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูร-วงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๒.

^๗ วิมหา.อ.(ไทย) ๑/๓๘/๓๑๘-๓๑๙. และดูลายละเอียดใน เนตติ.(บาลี) -/๓๘/๕๕.

^๘ อภิธานวรรณนา, แปลโดย พระมหาสมปอง มุทิโต, หน้า ๘๔๙.

^๙ ที.ม.(ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐.และ พุ.ธ.(ไทย) ๒๕/๑๘๔/๙๐.

^{๑๐} ที.ม.(บาลี) ๑๐/๙๐/๔๓.และ พุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๑๘๔/๕๐.

^{๑๑} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๖๑), หน้า ๑๘๓.

^{๑๒} อภิธานวรรณนา, แปลโดย พระมหาสมปอง มุทิโต, หน้า ๘๕๔.

^{๑๓} พุ.ป.อ.(ไทย) ๒/๓๘/๔๘๖.

^{๑๔} สงคห.(บาลี) -/๖๔/๔๓.

^{๑๕} สงคห.(บาลี) -/๖๔/๔๓.

ที่มาของ “นิพนพาน์ ปรหม์ สุนณั” ในคัมภีร์ชั้นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อสืบค้นจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับภาษาบาลีกลับไม่ปรากฏข้อความดังกล่าวมาเลย แต่ก็ยังมีข้อความที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน ดังที่ปรากฏในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคอันเป็นภาคีของพระสารีบุตรความว่า

“ปญจกชนธล สุนณโต ปสสนโต อนุลอมิกั ขนติ ปฏิลลิตติ ปญจนนั ขนธานั นิโรธั ปรหม์ สุนณั”^{๑๖} นิพนพานนติ ปสสนโต สมมตตนิยามั โอกกมตติ”^{๑๗}

แปลความได้ว่า “เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นสุนณุตตะ ย่อมได้อนุโลมขันธ์”^{๑๘} เมื่อเห็นว่าการดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพนพานว่างยิ่ง ย่อมหยั่งลง สู่สัมมัตตนิยาม”^{๑๙, ๒๐}

นอกจากนี้คำว่า “นิพนพาน์ ปรหม์ สุนณั” ก็ปรากฏอยู่ในงานเขียนและคัมภีร์รุ่นหลังกล่าวคือ รตนัตตยปภาวาคาถาซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) รวมไปถึงคัมภีร์ฉบับได้แก่ คัมภีร์ประเภทปถมัง และคัมภีร์มหาราช

ที่มาของ “นิพนพาน์ ปรหม์ สุนณั” ในพระราชนิพนธ์

รตนัตตยปภาวาคาถา หมายถึงคาถาอันชวนโดยอาศัยอาณภาพ (ปภาว) ของพระรัตนตรัย กล่าวคือการอ้างอิงจะความจริงอันเกี่ยวข้องกับด้วยพระรัตนตรัยเพื่อปิดเป่าอุปัทวันตรายและนำมาซึ่งความสวัสดิแก่คณะรัฐบาลและประเทศชาติ ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว^{๒๑} คาถาดังกล่าวมีอยู่ในหนังสือสวดมนต์ฉบับหลวง^{๒๒} และมักสวดมนต์คาถาดังกล่าวต่อบทที่ยกย่อง^{๒๓} ก็ปรากฏข้อความดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน กล่าวคือ

^{๑๖} บางฉบับว่า “ปรหม์ สุนณั”

^{๑๗} ขุ.ป.(บาลี) ๓๑/๓๘/๔๔๗-๔๔๘.

^{๑๘} อนุลอมขันธ์ หมายถึงวิปัสสนาญาณ; ขุ.ป.อ.(ไทย) ๒/๓๖/๔๘๒.

^{๑๙} สัมมัตตนิยาม หมายถึงโลกุตตรมรรค โดยพิเศษก็คือโสดาปัตติมรรค; ขุ.ป.อ.(ไทย) ๒/๓๖/๔๘๓.

^{๒๐} ขุ.ป.(ไทย) ๓๑/๓๘/๖๐๑.

^{๒๑} พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, **ประชุมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๒๒} สมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทโว), **สวดมนต์ฉบับหลวง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕), หน้า ๒๗.

^{๒๓} ธนัญญา ฐาปนะสุต, **บทเจริญพระพุทธมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคล**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๖๔), หน้า ๔๒.

“นิพพาน ปรหม์ สุขณิ, นิพพาน ปรหม์ สุข”^{๒๔}

แปลความได้ว่า “ความดับเป็นธรรมสุขอย่างยิ่ง ความดับเป็นสุขอย่างยิ่ง”^{๒๕} หรือ “พระนิพพานเป็นธรรมว่างอย่างยิ่ง พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง”^{๒๖}

จากเนื้อหาข้างต้นย่อมทราบได้ว่า ข้อความดังกล่าวได้ส่งอิทธิพลต่อรัชกาลที่ ๔ เช่นกัน และการที่จะทราบถึงสาเหตุที่ปรากฏข้อความนี้ในพระคานานั้น จะต้องอาศัยกรอบของการตีความ (The hermetic cycle) ซึ่งหมายถึงบริบททางวัฒนธรรมและสังคมที่อยู่เบื้องหลังของตำราหรืองานเขียน^{๒๗} กล่าวคือ พระองค์ทรงเป็นบุคคลร่วมสมัยกับสมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์ (โต พรหมรังสี) ผู้สร้างพระสมเด็จวัดระฆังที่มีมวลสารจากการลบผง ๕ คัมภีร์^{๒๘} และแม้จะทรงเป็นบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทยก็ตาม แต่ว่าทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง ‘มนต์ปราบเสนียด’ ที่มีเนื้อหาวาดด้วยการเสกน้ำมันดปราบเสนียด^{๒๙} และการเสกเครื่องสนานหรือเครื่องสำหรับอาบน้ำรวมไปถึงดินสอพอง โดยนำไปใช้เพื่อชำระสิ่งอัปมงคล อาถรรพ์คุณไสย เเคราะห์ร้าย^{๓๐} นอกจากนั้นพระองค์ทรงมีพระราชหัตถเลขาเรื่องตำรากลับชะตา โดยเขียนกาลชะตาที่ติดลงในกระดานชนวนและลบเป็นผงใส่ลงในโถน้ำและนำไปรดตัวคนถูกถูกชะไม่ดี ซึ่งเป็นการพ่นโทษกลับเป็นดี^{๓๑} ซึ่งดินสอพองนี้เองเป็นส่วนผสมหลักในการทำดินสอพองสำหรับลบผง^{๓๒} และมีคาถาเสกแห่งดินสอก่อนทำการเขียน อนึ่งคัมภีร์ตรีนิสิงเหก็ระบุถึงการนำผงตรีนิสิงเหไปผสมกับน้ำเพื่อบำบัดรักษาโรค แก้กุนไสย รวมไปถึงสะเดาะเคราะห์เช่นเดียวกัน^{๓๓} จากข้อมูลที่แสดงแล้วนั้นย่อมเห็นได้ว่า

^{๒๔} พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ประชุมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า ๕๖.

^{๒๕} พระศาสนโสภณ (แจ่ม จิตตสโล), สวดมนต์แปล, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๕.

^{๒๖} พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ประชุมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า ๕๗.

^{๒๗} วีรชาติ นิมองค์, ศาสตร์แห่งการตีความ (แห่งความเข้าใจ) ทางพุทธศาสนา ศาสนาและปรัชญา, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า ๖.

^{๒๘} วุฒินันท์ ป้องป้อม, “การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๐๖.

^{๒๙} พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาไทยในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒), หน้า ๑๔๕-๑๕๑.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๑-๑๕๗.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๓.

^{๓๒} เทพ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวท ตติยบรรพ, (กรุงเทพมหานคร, อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์), หน้า ๒.

^{๓๓} เทพ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวท ตติยบรรพ, หน้า ๒๒๖. และนริศ จรัสจรรยาวงศ์, เสถียร โพธิ์นันทะ จาก “คฤหัสถ์ขมังเวทย์” สู่ “ฆราวาสมุณี”, (กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๖๘), หน้า ๒๒๖.

มนต์ปราบเสนียดกับตำรากลับชะตามีหลักการเดียวกันกับคัมภีร์ลพพง ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่าพระองค์ทรงศึกษาคัมภีร์ลพพงอยู่ก่อนแล้ว และคัมภีร์เหล่านั้นมีอิทธิพลต่อพระราชนิพนธ์และพระราชหัตถเลขา ดังที่กล่าวแล้ว รวมไปถึงคำว่า “นิพนพาน์ ปรหม์ สุธณณ์” ในรัตนัตถยปภาวาทิยาจนคาถาอีกด้วย เพราะข้อความดังกล่าวปรากฏอยู่หลายครั้งในคัมภีร์ดังกล่าวซึ่งจะกล่าวต่อไป

ที่มาของ “นิพนพาน์ ปรหม์ สุธณณ์” ในคัมภีร์ลพพง

การลพพงหมายถึง การเขียนอักขระเลขยันต์ด้วยแท่งดินสอเขียนผงลงบนกระดานชนวนโบราณและลพซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแต่ละคัมภีร์เพื่อเป็นทักษะในการเรียกสูตรเรียกนาม และสัญลักษณ์ในระบบเลขยันต์ไทย^{๓๔} รวมไปถึงการฝึกปฏิบัติสมาธิอันเป็นสมถกรรมฐานอีกด้วย^{๓๕} ซึ่งคัมภีร์แม่บทสำคัญที่เกี่ยวกับการลพพงดังกล่าวมีทั้งหมด ๕ คัมภีร์ ได้แก่

- ๑) คัมภีร์ปถมัง มีเนื้อหาว่าด้วยสัญลักษณ์ และการกำเนิดมนุษย์และสิ่งมีชีวิต
 - ๒) คัมภีร์อิธเจ มีเนื้อหาว่าด้วยการศึกษาอักขรวิธีบาลีไวยากรณ์ตามสูตรในคัมภีร์มูลกัจจายน-ปกรณ์
 - ๓) คัมภีร์ตรีนิสิงเห มีเนื้อหาว่าด้วยตัวเลข กลเลข หัวใจคาถา และการคำนวณ
 - ๔) คัมภีร์มหาราช มีเนื้อหาว่าด้วยการลากเส้นยันต์ และการนำอักขระเข้าไปสู่ยันต์
 - ๕) คัมภีร์พุทธคุณ หรือรัตนมาลา มีเนื้อหาว่าด้วยสูตรการลงยันต์ในหมวดพุทธคุณ^{๓๖}
- แม้ว่าคัมภีร์ทั้ง ๕ เล่มดังกล่าวจะมีเนื้อหาสาระและขั้นตอนวิธีการเขียนลพที่แตกต่างกัน แต่ล้วนมีพื้นฐานมาจากคัมภีร์มูลกัจจายนปกรณ์^{๓๗} ดังหลักฐานต่อไปนี้กล่าวคือ ในขั้นตอนก่อนจะลงมือเขียนและลพพงโดยเฉพาะคัมภีร์อิธเจ จะต้องกล่าวบทไหว้ครู^{๓๘} บูชาพระมหากัจจายนะ ซึ่งมีที่มาจากคำปณามของคัมภีร์ดังกล่าวข้างต้นความว่า

^{๓๔} ญัฐธัญ มณีรัตน์, “คัมภีร์ตรีนิสิงเห : การตรวจสอบชำระและบทบาทในสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร-ดุขภูษบัณฑิต, (คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๑.

^{๓๕} วุฒินันท์ ป้องป้อม, “การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑.

^{๓๖} ญัฐธัญ มณีรัตน์, “คัมภีร์ตรีนิสิงเห : การตรวจสอบชำระและบทบาทในสังคมไทย”, หน้า ๑-๒.

^{๓๗} นริศ จรัสจรรยาวงศ์, เสถียร โพธิ์นันทะ จาก “คฤหัสถ์ขมังเวทย์” สู่ “ฆราวาสมุณี”, (กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๖๘), หน้า ๒๐๓.

^{๓๘} ดุราลัยละเอียดใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๘.

“เสฏฐนติโลกมहिโต อภิวันทียคคํ พุทธนจ ฌมมมมลํ คณมุตตมณจ, สตุสส ตสส วจนตถวํ สุโพธิ วุทขามิ สุตตหิตเมตถ สุตตนิคปิ. เสยยณชิเนริตเนน พุธา ฌนติ ตถจาปิ ตสส วจนตถสุโพธเนน, อตถณจ อกขรปเทสุ อโหมทวา เสยยตถโก ปทมโต วิวิธํ สุณนย.”^{๓๙}

นอกจากนี้ยังมีข้อความที่ตรงกับสูตรบาลีในคัมภีร์มูลกัจจายน์เช่น “ชินวจนยุตฺตํ หิ”^{๔๐} “สิงหคต-
ยาธิการสูตร”^{๔๑} หรือ “สิงหชัตติยาอธิการสูตร”^{๔๒} “ลึงคณฺจนิจฺจเต”^{๔๓} “อตโธ อกขรสณฺญาโต”^{๔๔}
“นเย ปรี ยุตฺเต”^{๔๕} “นามานํ สมาสํ ยุตฺตตฺโต”^{๔๖} ยุตฺตตฺโต”และ “อนุปทิจฺจฐานํ วุตตโยคโต”^{๔๗} เป็นต้น

อนึ่ง คัมภีร์ทั้ง ๕ เล่มดังกล่าวมานี้ ไม่ปรากฏชื่อผู้รจนาและช่วงเวลาที่ยรจนาขึ้นอย่างชัดเจน
ซึ่งเสถียร โพธิ์นันทะสันนิษฐานว่าขึ้นในสมัยสุโขทัย^{๔๘} นอกจากนี้วัดนันท ป้อมป้อมได้อนุมานว่าคัมภีร์
ปถมังอันเป็นหนึ่งในคัมภีร์ลพวง รจนาขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้นหรือเก่าแก่ว่านั้น^{๔๙} อีกทั้งณัฐธัญ
มณีรัตน์ได้อ้างถึงหลักฐานทางโบราณคดีกล่าวคืออัตราเลขตรีนิสิงเหที่ประทับลงในศิลาแลงจากวัด
หน้าพระเมรุ และจดหมายเหตุลาลูแบร์ที่กล่าวถึงกลเลขศักดิ์สิทธิ์ของชาวอยุธยา ซึ่งตัวเลขเหล่านี้ปรากฏ
ในคัมภีร์ตรีนิสิงเห^{๕๐}

^{๓๙} กัจจายนมหาเถร, กัจจายนพยุการณ, หน้า ๑, อ้างใน พระมหาAphichat AIPIAN, “การศึกษาวิเคราะห์หัตถิ
ในคัมภีร์ลพฐิตฐานตเถรและคัมภีร์นิรุตติที่ปนี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาสันสกฤตศึกษา:
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๕), หน้า ๑๘-๑๙.

^{๔๐} พระมหากัจจายนเถระ, กัจจายนสูตรนิสสยะ, แปลโดย จำรูญ ธรรมดา, (กรุงเทพมหานคร : หจก.
ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๖๔), หน้า ๒๔.

^{๔๑} คำกล่าวนี้เป็นมุขปาฐะจึงทำให้เกิดความคลาดเคลื่อน ความจริงควรเรียกว่า “สิงหคตติการสูตร” หรือ
“สิงหคตติการสูตร”; พระคันธาราวังศ์, ปทูปสธิธัมมชรี เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : หจก.ไทยรายวันการพิมพ์,
๒๕๔๗), หน้า ๒๓. และพระมหากัจจายนเถระ, กัจจายนสูตรนิสสยะ, หน้า ๒๔.

^{๔๒} คำกล่าวนี้เป็นมุขปาฐะจึงทำให้เกิดความคลาดเคลื่อน ความจริงควรเรียกว่า “สิงหคตติการสูตร” หรือ
“สิงหคตติการสูตร”; พระคันธาราวังศ์, ปทูปสธิธัมมชรี เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : หจก.ไทยรายวันการพิมพ์,
๒๕๔๗), หน้า ๒๓. และพระมหากัจจายนเถระ, กัจจายนสูตรนิสสยะ, หน้า ๒๔.

^{๔๓} บางฉบับเป็น นิปฺปชฺเต; พระมหากัจจายนเถระ, กัจจายนสูตรนิสสยะ, หน้า ๒๔.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๗.

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

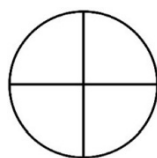
^{๔๘} นริศ จรัสจรรยาวังศ์, เสถียร โพธิ์นันทะ จาก “คฤหัสถ์ขมังเวทย์” สู่ “ฆราวาสมุณี”, (กรุงเทพมหานคร:
แสงดาว, ๒๕๖๘), หน้า ๒๐๕.

^{๔๙} วัดนันท ป้อมป้อม, “การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย”, หน้า ๑๔
และ ๒๐.

^{๕๐} ณัฐธัญ มณีรัตน์, “คัมภีร์ตรีนิสิงเห : การตรวจสอบชำระและบทบาทในสังคมไทย”, หน้า ๔-๕.

จากการสืบค้นคัมภีร์ลพพงต่าง ๆ ของผู้วิจัยพบว่า คำว่า “นิพพานัน ปรหม์ สุณณั” มักปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปถม้งและคัมภีร์ที่เป็นสายของคัมภีร์ดังกล่าว รวมไปถึงคัมภีร์มหาราช ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัญลักษณ์สุณนิพพาน โดยลักษณะ ๒ ประการ ได้แก่

๑) **ข้อความโดยตรง** กล่าวคือ คำว่า “นิพพานัน ปรหม์ สุณณั”^{๕๑} จะปรากฏอยู่ที่ขั้นตอนสุดท้ายในแต่ละวรรคหรือบทของคัมภีร์ปถม้งทั้งหมด ๙ วรรค^{๕๒} รวมเป็น ๙ ครั้ง และในขณะที่ว่าคำดังกล่าวนี้จะใช้แห่งดินสอเขียนสัญลักษณ์เป็นวงกลมอันมีกากะบาดพาดกลาง คล้ายกับสัญลักษณ์กางเขนสุริยะ (Sun cross) ดังต่อไปนี้

๑. สัญลักษณ์สุณนิพพานในคัมภีร์ปถม้ง^{๕๓}

นอกจากนี้ คัมภีร์ปถม้งภาณวารก็ปรากฏคำดังกล่าวข้างต้นในขั้นตอนสุดท้าย ๑ ครั้ง แต่แตกต่างกันเพียงสัญลักษณ์ ที่คัมภีร์นี้ที่เขียนเป็นวงกลมซ้อนกัน ๓ ชั้น ดังต่อไปนี้

๒. สัญลักษณ์สุณนิพพานในคัมภีร์ปถม้งภาณวาร^{๕๔}

^{๕๑} วลีนี้เป็นมุขปาฐะจึงทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนจาก “สุณณั” เป็น “สุณณั” ฉบับปริวรรตจึงเป็น คำว่า “นิพพานัน ปรหม์ สุณณั”; พระมหาญาณกร อคฺคธโร, พระคัมภีร์ปถม้ง ปริวรรต ปิชาล จิตฺวาศก จุลศักราช ๑๓๘๔”, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า ๑๒. นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ฐธัญ มณีรัตน์โดยวุฒินันท์ ป้องป้อมก็ยกตัวอย่างคำในคัมภีร์ปถม้งว่า “นิพพานัน ปรหม์ สุณณั” โดยไม่กล่าวว่า “สุณณั”; ดูรายละเอียดใน วุฒินันท์ ป้องป้อม, “การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถม้งที่มีต่อสังคมไทย”, หน้า ๙๓.

^{๕๒} คัมภีร์ปถม้ง ๘ วรรค และวรรคพิเศษ ๑ วรรค รวมเป็น ๙ วรรค; เทพ สาริกบุตร, พระคัมภีร์ พระเวท ตติยบรรพ, (กรุงเทพมหานคร, อุตสาหกรรมกรมการพิมพ์), หน้า ๔๖. ดูรายละเอียดใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐, ๑๒-๑๔, ๑๗-๑๙, ๒๒-๒๓, ๒๖-๓๑, ๓๔, ๓๗-๔๒, ๔๖ และ ๘๙. ดูรายละเอียดใน วุฒินันท์ ป้องป้อม, “การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถม้งที่มีต่อสังคมไทย”, หน้า ๑๔๗, ๑๕๐-๑๕๑, ๑๕๔-๑๕๕, ๑๕๗-๑๕๘, ๑๖๐-๑๖๓, ๑๖๕, ๑๖๗-๑๗๐, ๑๗๔, ๒๑๙. แต่ว่าคัมภีร์ปถม้งวรรคที่ ๙ ตามการตรวจชำระของวุฒินันท์ใช้คำว่า “นิพพานัน ปรหม์ สุขั”

^{๕๓} พระมหาญาณกร อคฺคธโร, พระคัมภีร์ปถม้ง ปริวรรต ปิชาล จิตฺวาศก จุลศักราช ๑๓๘๔”, หน้า ๑๒.

^{๕๔} เทพ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวท ตติยบรรพ, หน้า ๑๐๓.

๒) ข้อความที่แทรกอยู่ในประโยคอื่น กล่าวคือ คำว่า “นิพพานํ ปรมํ สุขํ” จะปรากฏ โดยแทรกอยู่ในประโยคอื่นอาทิ คัมภีร์ปถม้งองคะวิฐฐาร มีข้อความดังต่อไปนี้ในขั้นตอนสุดท้าย ๑ ครั้ง ได้แก่ “สุขํ นิพพานํ ปรมํ สุขํ”^{๕๕} และในขณะที่ว่าคำดังกล่าวนี้จะใช้แห่งดินสอเขียนสัญลักษณ์เป็นวงกลมกันหอยดังต่อไปนี้

๓. สัญลักษณ์สุญนิพพานในคัมภีร์ปถม้งองคะวิฐฐาร^{๕๖}

อีกประการหนึ่ง คัมภีร์มหาราชมีข้อความดังต่อไปนี้ขั้นตอนสุดท้าย ได้แก่ “มหาปรตตสุขํ นิพพานํ ปรมํ สุขํ” ทั้งหมด ๓ ครั้งและในขณะที่ว่าคำดังกล่าวนี้ ๑ ครั้งจะใช้แห่งดินสอเขียนสัญลักษณ์เป็นวงกลมจนซ้อนกันจากด้านในสุดเป็น ๓ ชั้นดังต่อไปนี้

๔. สัญลักษณ์สุญนิพพานในคัมภีร์มหาราช^{๕๗}

จากข้อมูลที่สืบค้นจากตำราคัมภีร์ลพต่าง ๆ ข้างต้นพบว่าการกล่าวถึงคำว่า “นิพพานํ ปรมํ สุขํ” เป็นข้อความโดยตรง ๑๐ ครั้ง และข้อความที่แทรกอยู่ในประโยคอื่น ๔ ครั้งรวมทั้งสิ้น ๑๔ ครั้ง โดยสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ลักษณะที่ปรากฏ	ชื่อคัมภีร์	จำนวนครั้งที่ปรากฏ	
ข้อความโดยตรง	ปถม้ง	๙	๑๐
	ปถม้งภาณวาร	๑	
ข้อความที่แทรกอยู่ในประโยคอื่น	ปถม้งองคะวิฐฐาร	๑	๔
	มหาราช	๓	
ผลรวม			๑๔

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๔.

^{๕๖} อ้างแล้ว.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๔.

๑. ตารางสรุปลักษณะและจำนวนครั้งที่ปรากฏของคำว่า “นิพนพาน์ ปรหม์ สุณณั”

แต่ถ้าว่าโดยประเภทของคัมภีร์แล้วคัมภีร์ปถมัง คัมภีร์ปถมังภาณวาร และคัมภีร์ปถมังองคะ-
 วิจารณ์บรวมนับรวมเป็นประเภทเดียวกัน เพราะเป็นคัมภีร์ลูกบทที่มาจากคัมภีร์ปถมังที่เป็นคัมภีร์แม่บท โดยทั้ง
 ๓ คัมภีร์ดังกล่าวเริ่มต้นจากนะปถมังตัวต้นเหมือนกัน การปรากฏข้อความว่า “นิพนพาน์ ปรหม์ สุณณั”
 ในคัมภีร์ประเภทข้างต้นจึงมีทั้งหมด ๑๑ ครั้ง และคัมภีร์มหาราชปรากฏ ๓ ครั้ง ดังตารางต่อไปนี้

ประเภทของคัมภีร์	ชื่อคัมภีร์	ลักษณะที่ปรากฏ	จำนวนครั้งที่ปรากฏ	
ปถมัง	ปถมัง	ข้อความโดยตรง	๙	๑๑
	ปถมัง ภาณวาร	ข้อความโดยตรง	๑	
	ปถมัง องคะวิจารณ์	ข้อความที่แทรก อยู่ในประโยคอื่น	๑	
มหาราช	มหาราช	ข้อความที่แทรก อยู่ในประโยคอื่น	๓	๓
ผลรวม				๑๔

๑. ตารางแยกประเภทคัมภีร์พร้อมสรุปลักษณะและจำนวนครั้งที่ปรากฏของคำว่า “นิพนพาน์ ปรหม์ สุณณั”

จากผลรวมที่แสดงให้เห็นแล้วข้างต้นจะทราบถึง ข้อความว่า “นิพนพาน์ ปรหม์ สุณณั” ในคัมภีร์ปถมัง
 ปรากฏอยู่มากที่สุดถึง ๙ ครั้ง และคัมภีร์ลูกบท ๒ ครั้ง รวมเป็น ๑๑ ครั้ง ซึ่งคัมภีร์ดังกล่าวยังเป็นคัมภีร์
 พื้นฐานเบื้องต้นสำหรับการศึกษาเล่าเรียนวิชาลพวงหรือทำผง จากนั้นจึงไปศึกษาคัมภีร์ลพวงอย่างอื่น
 ต่อไปเช่น มหาราชอันเป็นพื้นฐานของการเขียนยันต์ เพราะมีการเขียนยันต์มหาราชขึ้นในลำดับการลพวง
 ของคัมภีร์นี้ พร้อมทั้งระเบียบวิธีเขียนเส้นยันต์และลงอักขระโดยอาศัยสูตรในคัมภีร์มูลกัจจายนปกรณ
 ได้แก่ นิคคหิต ๔ และอักขระอาคม ๘^{๕๕} ซึ่งคัมภีร์ดังกล่าวปรากฏข้อความข้างต้น ๓ ครั้ง รองลงมาจาก
 คัมภีร์ประเภทปถมัง

อนึ่ง คัมภีร์ทั้ง ๒ ประเภทดังที่กล่าวมาข้างต้น สันนิษฐานว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธ-
 ศาสนานิกายมหายาน โดยเฉพาะนิกายมนตรยาน ซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ที่อินเดียตะวันออกเฉียงใต้และเผยแพร่
 มายังอาณาจักรโบราณแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่น อาณาจักรขอมที่มีอาณาเขตครอบคลุมดินแดน
 ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาภายหลังที่อาณาจักรสุโขทัยรับเอาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ลัทธิ
 ลัทธิลัทธิเข้ามาเมื่อมีอิทธิพล ความเชื่อนิกายมหายานเดิมจึงค่อย ๆ สูญหายไป คงเหลือเพียงระบบของยันต์

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๘-๒๓๙.

มนต์^{๕๙} รวมไปถึงสัญลักษณ์เช่น องค์พระ โองการ หรือสุญนิพพานดังที่แสดงไว้ข้างต้น ก็มีความหมายในเชิงพระพุทธศาสนานิกายมหายานทั้งสิ้น^{๖๐} กล่าวคือหลักของสุญญตาที่ไม่มีอะไรให้ยึดถือ อีกนัยหนึ่งหมายถึงนิพพานก็เป็นสุญญตา นอกจากนี้คัมภีร์อิธเจ และตรีนิสิงเหก็เขียนและลบผงไปจนถึงสุญนิพพาน อันเน้นย้ำถึงหลักการดังกล่าวเช่นกัน^{๖๑} ซึ่งสัญลักษณ์ดังกล่าวมานี้ไม่มีการใช้ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทดั้งเดิมเลย^{๖๒}

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า “นิพพาน ปรมา สุนฺณํ” ย่อมได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนานิกายมหายานดังที่กล่าวมาเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีคำไวพจน์ของนิพพาน ในมหายานลังกาวตสูตรว่า 空際^{๖๓} (คงจี) ซึ่งหมายถึง ที่สุดแห่งความว่าง เพราะวานิพพานเป็นฐานะอันสูงสุดของสุญญตา อันเป็นสภาวะอันสงบระงับ ไม่เกิดไม่ดับ ห่างไกลจากลักษณะแห่งธรรมทั้งหลาย^{๖๔} ซึ่งสอดคล้องกับข้อความข้างต้นยิ่งนัก ทว่าตรงข้ามกับพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท แม้ว่าจะมีการกล่าวถึงสุญญตาในคัมภีร์หรือความว่างอย่างยิ่งของนิพพาน ดังที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรค แต่ไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นหลักการสำคัญ บางครั้งกลับถูกวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ไม่ดี ดังข้อความในคำอนุโมทนาของพระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ) ในหนังสือคำสอนฮวงโปความว่า

“พวกเราเถรวาทในเมืองไทย เมื่ออ่านฮวงโปเข้าไป ก็จะถูกพูดว่า พวกนี้คือ พวกที่สุญญตาขึ้นสมอง ดูอะไรมันว่างไปหมด และไม่มีอะไรนอกจากความว่าง ธรรมะก็ว่าง คนที่ถึงธรรมะก็ว่าง ผลของการถึงธรรมะ ก็คือว่างอีกนั่นเอง เลยไม่ต้องได้หรือมีอะไรกันเลย น่าเสียสั้ยยิ่งนัก”^{๖๕}

“เดี๋ยวนี้พวกเถรวาทแม้ในเมืองไทย กำลังตีตนออกห่างจากสุญญตา แล้วโยกไปให้พวกมหายาน”^{๖๖}

^{๕๙} ญัฐธัญ มณีรัตน์, “อิทธิพลของพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๕-๙๖.

^{๖๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑.

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๕.

^{๖๓} 求那跋陀羅譯, 《大正新脩大藏經》, 《楞伽阿跋多羅寶經》, 第16冊, 第3卷, No. 670, 頁500.

^{๖๔} 慈怡及永本法師, 《佛光大辭典增訂版》, (新北市: 佛光文化事業股份有限公司, 2021), 3483 頁.

^{๖๕} พุทธทาสภิกขุ, คำสอนฮวงโป, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑.

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

สรุป

คำว่า “นิพพาน ปรหม์ สุธณฺ์” เป็นข้อความที่คั่นหูกในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวไทย ผู้คร่ำหวอดในพระพุทธศาสนา รวมไปถึงพระมหาเถระที่มีชื่อเสียงและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจากการสืบค้นของผู้วิจัยพบว่า ข้อความดังกล่าวไม่ปรากฏในคัมภีร์ชั้นต้นโดยตรง มีแต่คำว่า “ปรหม์ สุธณฺ์ นิพพานนติ” ที่อยู่ในคัมภีร์ปฏิสัมพันธ์มารค ทว่าปรากฏโดยตรงในรัตนัตถยปภาววิทยาจนคาลา อันเป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ซึ่งสันนิษฐานว่า การที่มีข้อความนั้นในพระคาลา เพราะน่าจะได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์ลพวง โดยวิเคราะห์จากบุคคลร่วมสมัย รวมไปถึงพระราชนิพนธ์และพระราชหัตถเลขาของพระองค์ได้แก่ มนต์ปราบเสนียดและตำรากลับชะตาที่มีหลักการคล้ายกับการลพวง นอกจากนี้ยังปรากฏข้อความดังกล่าวบ่อยครั้งในคัมภีร์ลพวง ได้แก่คัมภีร์ประเภทปถมัง ๑๑ ครั้ง และคัมภีร์มหาราช ๓ ครั้ง ซึ่งคัมภีร์ทั้ง ๒ และคำว่า “นิพพาน ปรหม์ สุธณฺ์” อันเป็นข้อความในคัมภีร์เหล่านั้น น่าจะได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนานิกายมหายาน โดยเฉพาะนิกายมนตรยาน ซึ่งพิจารณาจากสัญลักษณ์และบริบทในคัมภีร์

บรรณานุกรม

- เทพ สาริกบุตร. พระคัมภีร์พระเวท ตติยบรรพ. กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรพิมพ์, ม.ป.ป.
- ธณัฐฐา ฐาปนะสุต. บทเจริญพระพุทธรูปเพื่อความเป็ลสิริมงคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๖๔.
- นริศ จรัสจรรยาวงศ์. เสถียร โพธิ์นันทะ จาก “คฤหัสถ์ขมังเวทย์” สู่ “ขรวาสมนุญ”. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๖๘.
- ณัฐธัญ มณีรัตน์. “คัมภีร์ตรีนิสิงเห : การตรวจสอบชำระและบทบาทในสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. คณะอักษรศาสตร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐.
- ณัฐธัญ มณีรัตน์. “อิทธิพลของพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศิลปศาสตร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร, ๒๕๕๑.
- พุทธทาสภิกขุ. คำสอนฮวงโป. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๕๖.
- พระมหากัจจายนเถระ. กัจจายนสูตรนิตยสยะ. แปลโดย จำรูญ ธรรมดา. กรุงเทพมหานคร: หจก. ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๖๔.
- พระคันธสารภิกขุ. ปทูปสิทธิมนุญชรี เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร: หจก.ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ประชุมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. **ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาไทยในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๒.

พระมหา Aphichat AIPIAN. “การศึกษาวิเคราะห์หัตถิทธิในคัมภีร์ลขุสัทธานตเกมุติและคัมภีร์นirutti-
ทีปนี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาวิชาสันสกฤตศึกษา: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ๒๕๖๕.

พระมหาญาณกร อคฺคิโร. **พระคัมภีร์ปถมัง ปิรวรรต ปิชาล จัตวาศก จุลศักราช ๑๓๘๔.** ม.ป.ท.: ม.ป.ป.
พระศาสนโสภณ (แจ่ม จตฺตสลโ). **สวตมมต์แปล.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏ-
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.** กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพ-
มหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

วีระชาติ นิยมองค์, **ศาสตร์แห่งการตีความ (แห่งความเข้าใจ) ทางพุทธศาสนา ศาสนาและปรัชญา,** ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.

วุฒินันท์ ป้องป้อม. “การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.** พิมพ์ครั้งที่ ๓๑.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๖๑.

慈怡及永本法師. 《佛光大辭典增訂版》. 新北市: 佛光文化事業股份有限公司, 2021.

พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญฺโญ). **มาฆบูชาเทศนา ปี ๒๕๐๓** กัณฑ์ที่ ๒. PAGODA. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <https://pagoda.or.th/buddhadasa/2503-2.html> [๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘].

พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน). **เทศน์อบรมฆราวาส ณ วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี.** Dlitmag.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.dlitmag.com /index.php?option=com_content&view=article&id=1874&Itemid=1 [๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘].

พระราชพรหมยาน (วีระ ถาวโร). บทความจากพิมพ์ไทย. วัดจันทาราม (ท่าซุง). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.watthasung.com/wat/viewthread.php?tid=590> [๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘].

เสถียร โพธิ์นันทะ. “062 สารพันปัญหา 9 อ.เสถียร โพธิ์นันทะ”. YouTube. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=iqj-dLRlV-A&t=66s> [๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘].